

Висновки. Аналіз дискурсів, наочно зафіксованих у тексті роману «Коротка історія тракторів по-українськи», положення наратора в рамках дискурсивної будови роману свідчать про те, що комунікативне посилення твору ґрунтується на дискурсах, висловлених самим наратором, останнє стосується й міфообразів старості й сексу, що репрезентуються в тексті роману. Конструюючи дискурси, автор стає конструктором певної ідеології, певних ідеологем, які вже є гегемонними в західній масовій культурі: зображення старечої любові й відповідного предмета цієї любові («femme fatale») пропонує певні гендерні стосунки й відповідну фарсову репрезентацію.

Комбінація цих дискурсів включає в комічну тканину роману наративи, що вводять складну драматичну проблематику «Свого» і «Чужого». Репрезентація подібних мас-дискурсів і наративів, блокуючи виробництво й прийняття дійсних відмінностей, асимілює плюральність положень суб'єкта до стереотипної моделі суб'єктивації, що, як правило, спостерігається в мейнстрімі масової культури. Інтертекст, змінюючи обертони оповіді, не служить у цьому випадку цілям гармонізації головних тем роману й розмиває головне «послання» твору, блокуючи доступ до гуманістично насичених наративів, наративу старості в тому числі.

Література:

1. Ильин И. П. Постмодернизм / И. П. Ильин // Западное литературоведение XX века. Энциклопедия. – Москва : Intrada, 2004. – 560 с.
2. Kellner D. Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond / D. Kellner. – Cambridge : Polity Press, 1989. – P. 166.
3. Appignanesi R. Introducing Postmodernism / R. Appignanesi, C. Garratt. – London : Icon Books Ltd., 2007. – 189 p.
4. Деррида Ж. Поля философии / Ж. Деррида. – Москва : Академический Проект, 2012. – 376 с.
5. Барт Р. S/Z / Р. Барт. – Москва : Академический Проект, 2009. – 373 с.
6. Фуко М. Археология знания / М. Фуко. – Санкт-Петербург : ИЦ «Гуманитарная академия», Университетская книга, 2004. – 416 с.
7. Madison G. B. The Politics of Postmodernity. Essays in Applied Hermeneutics / G. B. Madison. – Kluwer Academic Publishers, 2001. – 210 p.
8. Agger B. Cultural Studies as Critical Theory / B. Agger – London : The Flamer Press, 1998. – 217 p.
9. Hutcheon L. A Poetics of Postmodernism. History, Theory. Fiction / L. A. Hutcheon. – New York and London : Routledge, 2002. – 268 p.
10. Уилер Г. Гештальттерапия постмодерна / Г. Уилер. – Москва : Смысл, 2011. – 423 с.
11. Рикер П. Конфликт интерпретаций / П. Рикер. – Москва : Академический Проект, 2008. – 695 с.
12. Пшинько А. Н. Познание и рациональность в культуре постмодерна / А. Н. Пшинько, Т. И. Власова. – Днепропетровск : Изд-во «Маковецкий», 2012. – 152 с.
13. Lewycka M. A Short History of Tractors in Ukrainian / M. Lewycka. – London : Penguin Books, 2005. – 325 p.

References:

1. Yl'yn Y.P. Postmodernism / Y.P. Yl'yn // Zapadnoe lyteraturovedeniye XX veka. Entsiklopedyya. – Moskva : Intrada, 2004. – 560 s.
2. Kellner D. Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond / D. Kellner. – Cambridge : Polity Press, 1989. – P. 166.
3. Appignanesi R. Introducing Postmodernism / R. Appignanesi, C. Garratt. – London : Icon Books Ltd., 2007. – 189 p.
4. Derrida J. Marges de la philosophie. – Editions de Minuit, 1972. – 391.
5. Barthes R. S/Z: An Essay. – N.Y.: Hill and Wang, 1975. – 271 p.
6. Fuko M. Arkheolohyya znanyya / M. Fuko. – Sankt-Peterburh : YTS "Humanyarnaya akademyya", Universytetskaya knuha, 2004. – 416 s.
7. Madison G. B. The Politics of Postmodernity. Essays in Applied Hermeneutics / G. B. Madison. – Kluwer Academic Publishers, 2001. – 210 p.
8. Agger B. Cultural Studies as Critical Theory / B. Agger – London : The Flamer Press, 1998. – 217 p.
9. Hutcheon L. A Poetics of Postmodernism. History, Theory. Fiction / L. A. Hutcheon. – New York and London : Routledge, 2002. – 268 p.
10. Uyler H. Heshtal'tterapyya postmoderna /H. Uyler. – Moskva : Smysl, 2011. – 423 s.
11. Ryker P. Konflykt ynterpretatsyy / P. Ryker. – Moskva : Akademycheskyy Proekt, 2008. – 695 s.
12. Pshyn'ko A. N. Poznanye y ratsyonal'nost' v kul'ture postmoderna / A.N. Pshyn'ko, T. Y. Vlasova. – Dnepropetrovsk : Yzd-vo "Makovetskyy", 2012. – 152 s.
13. Lewycka M. A Short History of Tractors in Ukrainian / M. Lewycka. – London : Penguin Books, 2005. – 325 p.

УДК 821.161.2 : 159.923-027.542 Віра Вовк

Лідія Дворніцька

Фітоніми й зооніми у збірці «Майдан» Віри Вовк як засіб формування національної самосвідомості молодого покоління

Анотація. У статті йдеться про те, що вглиб «національної душі» здатні проникати лише певні слова-символи, які споконвіку побутують у колективному несвідомому нації. Саме такі етнічні маркери (зокрема, фітоніми й зооніми) присутні у віршах Віри Вовк, присвячених подіям Революції Гідності.

Виявлено, що у збірці Віри Вовк «Майдан» образи рослин і тварин виступають не лише елементом фону, а й персоналізованими та вельми емоційними учасниками подій, що відбувалися на Євромайдані.

Встановлено, що синкретизм фольклорної та християнської символіки у збірці має на меті посилити вплив на реципієнта і якнайяскравіше змалювати буремні події Революції Гідності та образ тернистого шляху індивіда й цілої нації до самовизначення і самовдосконалення.

З'ясовано, що з метою посилення впливу на реципієнта поетеса використовує певні слова-символи, що споконвіку побутують у колективному несвідомому української нації. Також охарактеризовано певні закономірності поєднання символів і використання концептів-мінімум та концептів-максимум для зображення позитивних або негативних персонажів. Слід зазначити, що поєднання символів у віршах Віри Вовк є характерним для народнопоетичної творчості й відображає особливості світосприйняття наших предків.

Ознайомлення учнів загальноосвітніх навчальних закладів із творчістю Віри Вовк, зокрема зі збіркою «Майдан», сприятиме відновленню єдиного загальнонаціонального культурного потоку і формуванню національної картини світу учнів, оскільки творчий доробок мисткині сповнений численних етносимволів, у яких закарбовано досвід минулих поколінь.

Ключові слова: архетипи, етнічні маркери, зооніми, фітоніми, колективне несвідоме, Революція Гідності, Євромайдан, самовизначення нації.

Lidiya Dvornitska

Phytonyms and Zoonyms in the Collected Stories «Majdan» of Vira Vovk as a Means of Formation of National Consciousness by Young Generation

Abstract. Every nation strives for national identity and wants to build equal relations with other states. In our view, a significant role in strengthening the sense of national dignity and awakening will explore played Ukrainian historical chronicles and folklore, as well as the desire for consolidation. After many figures of Ukrainian culture, which at various times had to travel outside the homeland, do not lose the spiritual unity of the people and families have made great efforts to preserve the achievements of Ukrainian art, culture and the greatest wealth - language.

Nowadays Ukrainian nation defends its primordial right to independence and freedom. Therefore, the main objective of educational institutions is to educate patriot conscious citizen who knows the history of the state, customs and traditions of their people. In the educational process to use the achievements of traditional pedagogy, which attaches great importance to enrich the child's speech and phraseology etnosimvols. After deep "national soul" can penetrate only certain words, symbols has always been prevalent in the collective unconscious of a nation. Such ethnic markers present in the poems of Vira Vovk devoted to the events of the Revolution of Gidnost. The book "Majdan" images of plants and animals serve not only part of the background and silent witnesses, but also emotional participants in the events that took place on Euromajdan.

In order to gain exposure to the recipient and achieve the maximum possible contact with the "national soul" Faith in a collection Wira Vovk "Majdan" is using certain words, symbols (including phytonyms and zoonyms), which are expressed in the works of Ukrainian folklore. It should be noted that her poetry is dominated by ethno-cultural concepts-up (well-known Ukrainian plant or animal, horse, swallow, oak, aspen, wheat, poppy and so on). The combination of characters in the poems of Wira Vovk is not arbitrary, but characteristic of folk creativity and outlook reflects the peculiarities of our ancestors.

The creative works of the poet observed the indissoluble unity of folk and Christian symbols. This syncretism is intended to strengthen the impact on the recipient and the most striking describe the turbulent events of Revolution of Gidnost and image of the thorny path of the individual and of a nation to self-determination and self-improvement.

We believe that introducing students of secondary schools with the work of Wira Vovk (particularly with a collection of "Majdan") will help restore the single national cultural flow and the formation of a national world view of students as creative heritage of the artist is full of numerous etnosimvols, which imprinted the experience of past generations. It is the use of words and symbols (such phytonyms and zoonyms) contributes to the consolidation of the nation and the new generations rooted in the soil of spirituality.

Keywords: archetypes, ethnic markers, zoonyms, phytonyms, collective irresponsible, Revolution of Gidnost, Euromajdan, self-determination of nation.

Кожному народові властиве прагнення до якнайглибшого осягнення власного національного коріння, а також бажання вибудувати взаємини з іншими державами на засадах рівноправ'я та взаємоповаги. Шлях українців до державотворення й самовизначення як нації був нелегким і тернистим. Як зазначає А. М. Львовичкіна, «досить драматичною була доля українського народу — його землі грабували та відбирали, його мову забороняли, знищували його культуру та національну еліту, але народ вистояв, зберігся» [10, с. 3].

На нашу думку, значну роль у зміцненні почуття національної гідності й пробудженні волі нації зіграло, по-перше, прилучення громадян до невичерпних криниць народної мудрості, по-друге – споконвічно властиве українцям прагнення до консолідації. Адже чимало діячів української культури, що в різний час змушені були виїхати за межі Батьківщини, не втрачали духовної єдності з рідним народом, докладаючи зусиль для збереження набутих українського мистецтва, культури і найбільшого багатства – материнської мови.

Нині, коли українська нація відстоює своє споконвічне право на незалежність і свободу, надзвичайно важливо включати у навчально-виховний процес твори, що долучають читача до невичерпної криниці народної мудрості (подеколи закодованої у певному наборі етнічних маркерів), сприяють формуванню патріотичних почуттів та національної свідомості, осмисленню моральних і культурних цінностей. Тож саме зараз, на нашу думку, актуальною є поставлена проблема: який виховний потенціал мають фітоніми та зооніми у творах Віри Вовк (Віри Остапівни Селянської, учасниці Нью-Йоркської літературної групи), присвячених подіям Революції Гідності.

Об'єктом дослідження є збірка Віри Вовк «Майдан», а також праці українознавців, істориків, літературних критиків, що досліджували роль фольклорної символіки у творчості письменників-емігрантів, присвяченій подіям 2013-2014 рр. в Україні.

Предметом дослідження є виявлення виховного потенціалу рослинної та тваринної

символіки у поетичних творах Віри Вовк про Євромайдан.

Мета нашої роботи – визначити, який виховний потенціал мають фітоніми й зооніми у поетичній творчості Віри Вовк, присвяченій Революції Гідності.

Для досягнення поставленої мети в нашій роботі передбачено такі завдання:

- розглянувши творчий доробок мисткині, виявити, які фольклорні символи та етнічні маркери (зокрема, фітоніми й зооніми) вона використовує у віршах про Євромайдан;
- дослідити, якого смислового наповнення набувають у творах Віри Вовк українські міфологеми й етносимволи;
- визначити, з якою метою мисткиня використовує у своїй творчості рослинну та тваринну символіку;
- виявити виховний потенціал фітонімів та зоонімів у творчості Віри Вовк про Євромайдан.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше вивчається виховний потенціал рослинних і тваринних символів, використовуваних Вірою Вовк у творах, присвячених Революції Гідності, а також зіставляється смислове наповнення певних міфологем, наявних у творчості поетеси.

У наш буремний час головним завданням закладів освіти є виховання патріота, свідомого громадянина, обізнаного з історією державотворення, звичаями і традиціями рідного народу, а також становлення особистості, налаштованої на осмислення моральних та культурних цінностей. У виховному процесі слід використовувати здобутки народної педагогіки, що споконвіку мала на меті виховати свідомого, високоморального, працелюбного члена громади. Велике значення при цьому надавалося збагаченню мовлення дитини колоритними фразеологізмами та словами-символами, що є основою мовної культури. Як зазначає Л.І. Йовенко, «...важливою складовою розумового виховання є народний золотослів – джерело народної моралі, культури, мудрості, який став законом поведінки...» [6, с. 17].

У сучасній школі педагоги відмічають велику роль впливу етнічних маркерів на свідомість дитини й активно використовують у навчально-виховному процесі етносимволіку. У «Методичних рекомендаціях щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах» зазначено: «Важливим складником національного виховання є культивування таких важливих концептів, як «Україна», «мати», «хата», «лелека», «вишиваний рушник» і под. Саме вони міцною ниткою духовності прив'язують людину до свого дому, стежки, до близької чи рідної людини, саме на них тримається сучасний світ із його труднощами й викликами, саме вони цементують свідому особистість з багатим духовним світом» [11].

Силу впливу слова на людину важко переоцінити, але слід пам'ятати, що вглиб «національної душі» [10, с. 3] здатні проникати лише певні слова-символи, що споконвіку побутують у колективному несвідомому певної нації. Саме такі етнічні маркери (зокрема, фітоніми й зооніми, що

з'явилися у фольклорних творах в одну з найдавніших міфологічних епох – у період мезоліту, оскільки саме тоді сформувалася «...перша відносно оформлена система культів тварин, рослин, природних стихій» [7, с. 20]) присутні у віршах Віри Вовк, присвячених подіям Революції Гідності.

На думку багатьох учених, існує колективне несвідоме, що, за твердженням Юнга, «ідентичне у всіх людей і тому утворює загальну основу душевного життя кожної людини» [14]. І колективне несвідоме, і набір певних патернів поведінки та мислення, притаманний тій чи іншій нації, неодноразово ставали об'єктом уваги багатьох дослідників. Зокрема, Ю.І. Липа відзначав в українців «...велику силу їх підсвідомих, расових первнів. Первні ці є триваліші, ніж усі зовнішні обставини. Вони є щось найповніше в душі українця» [8, с. 15]. М.Й. Варій стверджував, що «...ментально-психічна підструктура особистості утримує сукупність понять, установок, значень, смислів, духовних цінностей, стереотипів, вірувань, почуттів, зразків і форм поведінки, які сформувалися протягом розвитку людства й конкретного етносу (нації), перебувають на несвідомому рівні психіки індивіда та опосередковано впливають на його світовідчуття, світосприйняття й світорозуміння, а отже, поведінку й діяльність» [2, с. 17].

На думку Юнга, змістом колективного несвідомого є архетипи (загальнолюдські та національні) – споконвічні, гіпотетичні, недоступні для споглядання образи, що знаходять своє відображення у містеріях, міфах, легендах, казках, символах, які, своєю чергою, використовуються письменниками й художниками у творах для поглиблення впливу на реципієнта. Слід зазначити, що українські міфологеми та етносимволи зустрічаються не лише у творчому доробку митців, що мешкають на території нашої держави, а й у поезії та прозі багатьох представників діаспори. Пристосовуючись до життя в тій чи іншій країні, з якою зв'язала їх доля, митці-емігранти вивчають українську мову, історію, культуру, звичаї й традиції землі батьків, а також уважно спостерігають за подіями, що відбуваються в Україні.

Революція Гідності викликала у серцях представників діаспори широкий спектр емоцій – від радості й сподівань на краще, що ними були оповиті перші дні протистояння, до суму, горя й гніву після загибелі «Небесної сотні». Прагнучи бодай чимось допомогти рідному народові в тяжкий час, митці-емігранти вдалися до своєї наймогутнішої зброї – слова. Не стали винятком і члени Нью-Йоркської групи, хоча, зазвичай, у своїх творах вони свідомо уникали суспільно-політичних тем. Зокрема, Віра Вовк (яку Б. Бойчук характеризує як письменницю «автохтонно західню», яка «творить в системі західніх поетичних моделей і настанов...» [13, с. 4]) у віршах, присвячених подіям Революції Гідності, досить часто використовує етнічні маркери й усталені вирази, характерні для українського фольклору.

Творчий доробок Віри Вовк (Віри Остапівни Селянської) – поетеси, прозаїка, драматурга, перекладачки, літературознавця, став об'єктом уваги багатьох дослідників, таких як Антонюк Т.О.,

Астаф'єв О.Г., Григорчук Ю.М., Грицик Н.В., Жодані І.М., Рубчак Б., Остапчук Т.П., Ожарівська С.П., Смольницька О.О. та ін. Але виховний потенціал рослинної та тваринної символіки у творах мисткині про Євромайдан, на нашу думку, вимагає більш ґрунтовного дослідження.

У збірці Віри Вовк «Майдан» серед художніх засобів, використаних авторкою для змалювання почуттів та переживань, викликаних подіями Революції Гідності, фітоніми й зооніми займають одне з чільних місць. Образи рослин і тварин, що зазвичай є перцептивним засобом пізнання краси природи, у віршах поетеси виступають не лише елементом фону, німими свідками й спостерігачами життя людей, а й персоніфікованими та вельми емоційними учасниками подій, що відбувалися на Євромайдані.

Досить часто у творах мисткині рослинна й тваринна символіка утворює нерозривну єдність з біблійними образами. Наприклад, у вірші «Темінь» у безмовному благанні «до неба зводять гилля каштани» [3, с.30], яким несила споглядати «стихар зими/ Кров'ю заплямований...» [3, с.30]. У даному випадку каштани – і символічна вказівка на місце подій (Київ), і уособлення природи, що, знаходячись із людьми в нерозривному зв'язку, всіма можливими способами висловлює їм своє співчуття. Доповнює картину біблійний образ – стихар (богослужбне вбрання православних священників, білий одяг спасіння), заплямований кров'ю, що є і метафоричною вказівкою на час подій (зима), і символом високої ціни, заплаченої нашим народом за свободу, незалежність і духовне спасіння.

У вірші «Вавилонська вежа» також наявна нерозривна єдність християнської й фольклорної символіки. На цей раз дерева – символ біблійних «вогняних стовпів», що вказують праведний шлях шукачам істини й свободи, а «небо в багрянці» – передвісник негоди й випробувань: «Стовбури дерев/ Вогненними стовпами/ Підпирають небо в багрянці...» [3, с. 4].

Змальовуючи вибір подальшого шляху українського народу, поетеса знову вдається до рослинної символіки, зображуючи метафоричний образ саду, який, незважаючи на старання «огородника» перетягнути «весь сад до заходу», чинить активний спротив: «Сад починає хилитись до сходу,/ Крутитися стовбурами,/ Грозить повиривати коріння/ Й повалити дерева...» [3, с. 2].

В останніх рядках вірша мисткиня висловлює надію на майбутню самостійність і повну незалежність Української держави: «Коли він урешті/ Навчиться рости/ Прямо, як вежі?» [3, с. 2].

Присутній у віршах Віри Вовк, присвячених подіям Євромайдану, й один із центральних символів української міфології – образ рай-дерева. Як зазначає Г. Лозко, «Світове Дерево - відображення цілісної картини будови Всесвіту, яка була характерна не тільки для світогляду всіх слов'ян, але й усіх індоєвропейських народів. /.../Світове Дерево — модель триєдиної вертикальної структури Всесвіту — три царства: небо (Боги), земля (люди), підземний

світ (Предки)» [9]. У вірші «Червоні маки» вищезгадана міфологема, відповідно до авторського задуму, виступає символом майбутнього щасливого й вільного життя України: «Коли все наврочене горе/ Пропаде в безвість,/ І над тобою розквітне/ Рай-дерево?» [3, с. 27]

Одним із уособлень Світового дерева у фольклорі є символ коня, який «...служив засобом пересування не тільки людей по землі, але й Богів у небі. /.../ Він — символ руху взагалі: як земного, так і небесного» [9]. Саме цей образ крилатої міфічної істоти, здатної «розігнати обморок» і досягти «золоторубих облаків» («справжнього» або «імперейського» неба, яке, на думку наших предків, «таке ясне, як сонце». Адже «...справедливе небо не синє, а червоне; як воно коли й розкривається, так тільки на якусь okazію: на війну, або на мор, або на голод» [12]) присутній у вірші «Крилаті коні»: «Крилаті коні/ Гребуть копитами,/ Щоб розігнати обморок./ Спожили коливо,/ І об'явилися/ Золоторубі облаки...» [3, с. 8].

У вірші «Довгий день» крилаті коні – втілення вищих сил, на допомогу яких сподівається ліричний герой. Оскільки конкретний образ божества у творі відсутній, можемо зробити припущення, що поетеса звертається до «національної душі», предковичної сили етносу: «...Веди нас переніжками/ З цього склепу,/ Де жде на нас/ Твоя кінва/ Голубокрила...» [3, с. 31].

Основою рослинного й тваринного паралелізму письменниці є принцип вільних поетичних асоціацій. У деяких випадках сакральну символіку заступає реальна побутова дійсність, що є відображенням єдності буття і взаємодії індивіда та Всесвіту. Звернімо увагу на етносимвол «зерно», що виступає у тісному зв'язку з міфологемами «сонце» й «поле, земля, нива, лан». Така єдність характерна для народнопоетичної творчості й відображає особливості світосприйняття наших предків. Як зазначав М. Лановик, «...з культами землі та сонця тісно пов'язувався культ зерна й хліба. Вважалось, що зерно та хліб вбирають в себе сонячну енергію та силу землі» [7, с. 5].

У вірші Віри Вовк «Шерешень» рослинні символи колосся, зерна (вочевидь, йдеться про хліборобські культури, але конкретизація відсутня) разом з образом землі-годувальниці є уособленням надій на краще майбутнє: «...І досвіту проснеться переліг;/ Хай сиплеться зерно в голодні скиби/ І забуває колосистий лан!» [3, с. 34].

Той же символ набуває протилежного значення у творі «Вавилонська вежа». Буремні події Революції Гідності призвели до певних змін у державі («хитається вежа»). Та зміни ці (хоча й, вочевидь, на краще) – тимчасові, й відбуватимуться лише доти, «...доки долоня/ Не посадить у землю знов/ Зерно покори...» [3, с. 4].

Відповідно до авторського задуму, в деяких віршах абстрактний символ «зерно» конкретизується, подеколи виступаючи в нерозривній єдності з іншими фітонімами та зоонімами. Наприклад, у вірші «Свят-вечір» ластівка

(«чиста» пташка, провісниця весни, пробудження, відродження [5, с. 329]) приносить мітингувальникам зерна пшениці й маку: «Розкажи мені, ластівко/ Із крильцями в інею,/ Чи христосуються мої люди/ На Майдані,/ Чи скинула ти їм по пір'ячку,/ Щоб загрилися,/ Чи принесла їм по зернятку/ Пшениці й маку?» [3, с. 20]

Від абстрактного образу зерна взагалі (як символу відродження й перемоги життя над смертю) поетеса переходить до конкретних фітонімів: ластівка приносить «зернятка пшениці й маку», що є основними складниками ритуальної страви – куті. Щодо змістового наповнення символу зерен маку, О. Братко-Кутинський зазначає: «...Найяскравіше /.../значення символу виявляється у різдвяному обряді приготування ритуальної страви - куті, де макові зернята символізують безконечну множинність зірок Всесвіту» [1, с. 39].

Завдяки використанню нерозривної єдності фітонімів та зоонімів, характерної для народнопісенної творчості, вірш «Свят-вечір» вельми нагадує колядку (збагачену елементами народної казки й українських звичаїв) і, в той же час, є алегоричним відображенням політичних подій в Україні.

Бажаючи підкреслити кількісні характеристики того чи іншого об'єкта або суб'єкта, Віра Вовк застосовує вищезгаданий фітонім «макові зернятка», наголошуючи на множинності, притаманній даному етносимволу, як-от у вірші «Зернини маку»: «Як довго твої діти будуть/ Підметцями чужих земель,/ Розсіяні зернами маку/ По всій планеті?» [3, с. 28].

Інша характеристика рослини – колірна – використовується поетесою для змалювання однієї з найтрагічніших сторінок Революції Гідності (розстрілу «Небесної сотні») у вірші «Червоні маки»: «Чи на Майдані пластовець,/ Чи перламутр, чи іній?/ Там виресли за ніч/ Червоні маки...» [3, с. 27].

Весь спектр негативних емоцій (жаль, співчуття, сердечний біль, викликаний відсутністю можливості чимось допомогти рідному народові в час випробувань) у вірші «Чайка» виражений шляхом застосування широковідомого фольклорного метафоричного образу чайки: «Кому потрібне/ Ячіння чайки за небосхилом?/ Кого купують/ Глибокі ріки, далекі болі?/.../ Душа не визнає кордонів:/ Спрагла любови / Чайкою об дорогу б'ється...» [3, с. 45].

Слід відзначити, що для збірки «Майдан» серед розмаїття фітонімів та зоонімів на ролі позитивних персонажів поетеса обирає виключно етнокультурні концепти-максимум (це добре відомі українцям рослини чи тварини: кінь, ластівка, горлиця, чайка, рай-дерево, дуб, осика, пшениця, бузок, мак, півонії і т. ін.). А от серед негативних персонажів зустрічаються не лише традиційні для українського фольклору передвісники лиха, метафоричні образи об'єктів глузування чи характерні для занедбанної садиби тварини, комахи й рослини (ворон, салісті кабани, глушець, кажани-опирі, саранча, гнилі гриби, морухи, івилга, черва, гусениці-ненажери і т. ін.), а й концепти-мінімум для українців (носороги, онагр). Зазвичай у творах Віри Вовк органічно співіснують

українські й бразильські етнічні маркери, але у збірці «Майдан» поетеса в основному використовує етносимволіку рідного народу та біблійні образи, намагаючись встановити якнайповніший та якнайглибший контакт з реципієнтом-українцем.

З усього вищесказаного можна зробити висновок, що з метою посилення впливу на реципієнта і досягнення максимально можливого контакту з «національною душею» Віра Вовк у збірці «Майдан» використовує певні слова-символи (зокрема, фітоніми й зооніми), що споконвіку побутують у колективному несвідомому української нації і знаходять своє відображення у фольклорних творах. Причому слід зазначити, що в її поезіях переважають етнокультурні концепти-максимум.

Для творчого доробку поетеси характерна нерозривна єдність фольклорної та християнської символіки. Вищезгаданий синкретизм має одну мету: посилити вплив на реципієнта і якнайяскравіше змалювати буремні події Революції Гідності та образ тернистого шляху індивіда й цілої нації до самовизначення і самовдосконалення.

На нашу думку, ознайомлення учнів загальноосвітніх навчальних закладів із творчістю Віри Вовк (зокрема, зі збіркою «Майдан») сприятиме відновленню єдиного загальнонаціонального культурного потоку і формуванню національної картини світу учнів, оскільки творчий доробок мисткині сповнений численних етносимволів, у яких закарбовано досвід минулих поколінь. Адже саме використання таких слів-символів (зокрема, фітонімів та зоонімів) сприяє консолідації нації та закоріненню нових поколінь у ґрунт духовності.

Література:

1. Братко-Кутинський О. Символіка світобудови / О. Братко-Кутинський // Людина і світ. – 1991. – №11. – С. 39.
2. Варій М. Й. Загальна психологія: Навчальний посібник. 2-ге видан., випр. і доп. / М. Й. Варій. – К.: «Центр учбової літератури», 2007. – 968 с. Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-book-113.html>.
3. Вовк Віра. Майдан. / Віра Вовк. – Ріо-де-Жанейро – Київ – Львів, 2014. Режим доступу: http://barvyste.com/library/Wira-Wowk/Wira-Wowk_book.php?book=Majdan.
4. Войтович В.М. Українська міфологія / В.М. Войтович. — К.: Либідь, 2002. — 664 с.
5. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник / В.В. Жайворонок. – К.: Довіра, 2006. Режим доступу: http://ukrlit.org/slovnky/zhaivoronok_znaky_ukrainskoj_etnokultury.
6. Йовенко Л.І., Терешко І.Г. Традиційне родинне виховання українців: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л.І. Йовенко, І.Г. Терешко. – Умань: РВЦ «Софія», 2010. – 239 с.
7. Лановик М. Б. Українська усна народна творчість : підручник для студ. вищих навч. закладів / М. Б. Лановик, З. Б. Лановик. – Київ : Знання-Прес, 2001. – 591 с. Режим доступу: <http://www.e->

- reading.club/bookreader.php /1006554/Lanovik-Ukrainska_usna_narodna_tvorchist.html
8. Липа Ю. Призначення України / Юрій Липа. – Львів: Просвіта, 1992. – 272 с. Режим доступу: http://www.ukrlit.vn.ua/lib/lipa_yuriy/1.html.
  9. Лозко Г. Українське народознавство / Галина Лозко. – К.: Зодіак-ЕКО, 1995. – 368 с. Режим доступу: http://pidruchniki.com/kulturologiya/tvarini_ptahi.
  10. Львовичкіна А. М. Етнопсихологія: Навчальний посібник / А.М. Львовичкіна. — К.: МАУП, 2002. — 144 с. Режим доступу: <http://subject.com.ua/pdf/180.pdf>.
  11. Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/06/16/nacziionalno-patriotichne-vihovannya>.
  12. Міфи України: За книгою Георгія Булашева «Український народ у своїх легендах». – К.: Довіра, 2003. – 383 с. Режим доступу: <http://mreadz.com/read-220532/p80>.
  13. Поза традиції: Антологія української модерної поезії в діаспорі/ Упоряд. Б. Бойчук.– Київ – Торонто – Едмонтон – Оттава,1993. – 475 с. Режим доступу: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/10081/file.pdf>.
  14. Юнг К. Г. Архетипи и символи / К.Г. Юнг. – М.: Ренессанс, 1991. – 292 с.
  5. Zhayvoronok V. V. Znaky ukrayins'koyi etnokul'tury: Slovnyk-dovidnyk / Zhayvoronok V. V. – K.: Dovira, 2006. Rezhyim dostupu: http://ukrlit.org/slovnnyk/zhaivoronok_znaky_ukrainskoi_etnokultury.
  6. Yovenko L.I., Tereshko I.H. Tradytsiyne rodynne vykhovannya ukrayintsiv: Navchal'nyy posibnyk dlya studentiv vyshchykh navchal'nykh zakladiv / L.I. Yovenko, I. H. Tereshko. – Uman': RVTs «Sofiya», 2010. – 239 s.
  7. Lanovyk M. B. Ukrayins'ka usna narodna tvorchist' : pidruchnyk dlya stud. vyshchykh navch. zakladiv / M. B. Lanovyk, Z. B. Lanovyk. – Kyiv : Znannya-Pres, 2001. – 591 s. Rezhyim dostupu: http://www.e-reading.club/bookreader.php/1006554/Lanovik-Ukrainska_usna_narodna_tvorchist.html
  8. Lypa Yu. Pryznachennya Ukrayiny / Yuriy Lypa. – L'viv: Prosvita, 1992. – 272s. Rezhyim dostupu: http://www.ukrlit.vn.ua/lib/lipa_yuriy/1.html.
  9. Lozko H. Ukrayins'ke narodoznavstvo / Halyna Lozko. – K.: Zodiak-EKO, 1995. – 368 s. Rezhyim dostupu: http://pidruchniki.com/kulturologiya/tvarini_ptahi.
  10. L'ovochkina A. M. Etnopsykhohohiya: Navch. Posib. / A.M. L'ovochkina. — K.: MAUP, 2002. — 144 s. Rezhyim dostupu: <http://subject.com.ua/pdf/180.pdf>.
  11. Metodychni rekomendatsiyi shchodo natsional'no-patriotychnoho vykhovannya u zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladakh. Rezhyim dostupu: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/06/16/nacziionalno-patriotichne-vihovannya>.
  12. Mify Ukrayiny. : Za knyhoju Heorhiya Bulasheva «Ukrayins'kyy narod u svoiykh lehendakh». – K.: Dovira, 2003. – 383 s. Rezhyim dostupu: <http://mreadz.com/read-220532/p80>.
  13. Poza tradytsiyi: Antolohiya ukrayins'koyi modernoyi poeziyi v diaspori/ Uporyad. B. Boychuk.– Kyiv – Toronto – Edmonton – Ottava,1993. – 475 s. Rezhyim dostupu: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/10081/file.pdf>.
  14. Yunh K. H. Arkhetypy i symvoly / K.H. Yunh. – M.: Rennessans, 1991. – 292 s.

References:

1. Bratko-Kutyns'kyu O. Symvolika svitobudovy / O. Bratko-Kutyns'kyu // Lyudyna i svit. – 1991.– № 11. – S.39.
2. Variy M. Y. Zahal'na psykhohohiya. Navchal'nyy posibnyk. 2-he vydan., vypr. i dop / M. Y. Variy. – K.: «Tsentr uchbovoyi literatury», 2007. – 968 с. Rezhyim dostupu: <http://www.info-library.com.ua/books-book-113.html>.
3. Vovk Vira. Maydan. / Vira Vovk. – Rio-de-Zhaneyro – Kyiv – L'viv, 2014. Rezhyim dostupu: http://barvyste.com/library/Wira-Wowk/Wira-Wowk_book.php?book=Majdan.
4. Voitovich V.M. Ukrayins'ka myphologia / V.M. Voitovich. — K.:Lybid, 2002. — 664 с.

УДК 39 (478) УДК [177.9:141]:305(477)

Юлія Решетньова

Теорія справедливості у концептосфері гендерних досліджень: українські реалії та сучасність

Анотація. Епоха постмодерну як стадія руйнування форм декларує перехід з ери заздалегідь заданих референтних груп в еру «універсального порівняння», і в цій новій перспективі розуміння значення справедливості значно ускладнюється. Саме динаміка розвитку сучасного світу в умовах загроз ХХІ століття вимагає ретельного аналізу процесів здійснення принципів справедливості, оскільки «сталий розвиток» передбачає поліпшення якості життя всіх людей, що неможливо поза контексту поняття справедливості. Однак однією з найскладніших проблем у філософських дослідженнях, у цілому, і в гендерній теорії, зокрема, залишається проблема визначення таких категорій, як «чоловік» і «жінка», рівноправність, справедливість, соціальний і приватний досвід. Більшість дослідників сходяться на думці, що сукупність характеристик, що дозволяють виділити чоловіків і жінок в дві незалежні соціальні групи, не збігається з індивідуальним досвідом чоловіків і жінок, і тому мова йде про якусь штучність даних понять. При цьому сам концепт «справедливість» репрезентується складним і неоднозначним через множинність його складових, які абстрагують його як від нормативного змісту, так і кінцевих ідеалів. Певні